

KAZIMIERZ RĘDZIŃSKI
Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

WKŁAD POLSKIEGO MUZEUM SZKOLNEGO WE LWOWIE W ROZWÓJ KULTURY I OŚWIATY W GALICJI NA POCZĄTKU XX W.

Muzea szkolne na przełomie XIX i XX w. stały się istotnymi placówkami doskonalenia zawodowego nauczycieli i kształcenia uczniów oraz szerzenia oświaty wśród szerokich kręgów społeczeństwa. Koncepcja ich funkcjonowania dojrzała jednak powoli i wykryształizowała się najpierw w krajach Europy Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych. W roku 1907 funkcjonowało już 68 muzeów szkolnych, w tym 32 w Niemczech, 9 w Austro-Węgrzech, 6 w Szwajcarii, po 2 w Wielkiej Brytanii, Holandii, USA i Francji. W owym okresie na ziemiach polskich jedynie na terenie Galicji było możliwe pojawienie się tego typu instytucji, służącej umacnianiu polskiej oświaty i kultury.

Początkowo muzea szkolne były jedynie stałymi wystawami pomocy dydaktycznych. Sprowadzały one środki nauczania pogładowego oraz sprzęt szkolny z fabryk, badały jego przydatność w pracy pedagogicznej i zalecały szkołom kupno najlepszych wyrobów. Następnie muzea szkolne rozszerzyły swój zakres działania, gromadząc materiały archiwalne i eksponaty z dziedziny historii oświaty i wychowania. Niektóre z nich przekształciły się w muzea biograficzne poświęcone upamiętnieniu życia i działalności wybitnych pedagogów, jak np. Pestalozzianum w Zurichu lub Muzeum J.A. Komeńskiego w Węgierskim Brodzie w Czechach.

Muzea szkolne powstawały najczęściej z inicjatywy związków nauczycielskich i przez nie były utrzymywane. W wielu krajach stały się one ogniskami kultury pedagogicznej i ośrodkami pracy naukowo-badawczej w dziedzinie pedagogiki. Prowadziły także wymianę doświadczeń pedagogicznych, popularyzowały nowe prądy dydaktyczne oraz były krajowymi centrami dokumentacji pedagogicznej.

W roku 1884 w paryskim Muzeum Pedagogicznym założono Sekcję Słowiańską, która gromadziła materiały historyczno-statystyczne dotyczące szkolnictwa i nauczania w innych krajach. Do współpracy zaproszono nauczycieli z ziem polskich. Apel spotkał się z żywym oddźwiękiem – jako pierwsze odpowiedziało lwowskie czasopismo „Szkoła”.

Muzeum paryskim zainteresowano się na ziemiach polskich, a tacy działacze oświatowi jak Samuel Dickstein i Adolf Dygasiński propagowali ideę utworzenia Muzeum Szkolnego w Warszawie. Dopiero jednak w 1905 r. z inicjatywy Towarzystwa Pomocy Naukowych „Urania” powstało w Warszawie Towarzystwo Muzeum Pedagogicznego, które utworzyło Muzeum Macierzy Szkolnej. Posiadało ono wzorcowe pomoce dydaktyczne, udzielało nauczycielom wskazówek, jak zakładać gabinety przedmiotowe.

Również w zaborze austriackim dążono do utworzenia Muzeum Szkolnego. Jako pierwszy ideę tę wysunął Mieczysław Baranowski, jednak jej realizację należy przypisać Antoniemu Karbowiakowi – historykowi wychowania i bibliografowi. Postulował on stworzenie stałej instytucji wspierającej badania dziejów szkolnictwa i pedagogiki, a zatem był zwolennikiem historycznej koncepcji Muzeum Szkolnego. Prace z tego zakresu publikował on na łamach czasopisma „Muzeum”, wydawanego od 1885 r. przez Towarzystwo Nauczycieli Szkół Wyższych.

Obaj wymienieni działacze i naukowcy byli zwolennikami historycznej koncepcji Muzeum Szkolnego. Uważali, że w warunkach niewoli narodowej instytucja taka spełni rolę patriotyczną, przypominając osiągnięcia polskiego szkolnictwa, a z chwilą odzyskania niepodległości ułatwi nawiązanie do, przerwanych okresem zaborów, polskich tradycji pedagogicznych. Ponieważ stosunek władz austriackich do kwestii narodowej był liberalny, realizacja zamierzenia bez wątpienia była możliwa (inaczej niż w pozostałych zaborach).

Pierwsze Muzeum Szkolne w Galicji zorganizował dr Ludomił German – krajowy inspektor szkół we Lwowie – przy patronacie Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych oraz Towarzystwa Pedagogicznego. Muzeum spełniało podwójną rolę. Jego dział współczesny miał za zadanie propagowanie nowoczesnych urządzeń szkolnych. Istotną częścią działalności było zapoznawanie nauczycielstwa z nowymi prądami w pedagogice i wskazywanie drogi postępu. Pod tym względem działalność Muzeum była podobna do pracy dzisiejszych wojewódzkich ośrodków metodycznych. Dział historyczny był natomiast bazą do badań naukowych w dziedzinie historii oświaty i wychowania oraz do przypominania zwiędzającym tradycji pedagogicznych narodu.

L. German na posiedzeniu krakowskiego koła TNSW 8 grudnia 1891 r. zaproponował, aby towarzystwo urządziło wystawę z okazji 25 rocznicy zaprowadzenia języka polskiego jako wykładowego w szkołach galicyjskich. Eksponaty miały stanowić załączek przyszłego Muzeum Szkolnego w Krakowie. Dopiero jednak w styczniu 1903 r. na XIX Walnym Zjeździe TNSW we Lwowie, na wniosek L. Germana – podjęto uchwałę o założeniu Muzeum Szkolnego we Lwowie. Powołano jednocześnie komisję w składzie: przewodniczący L. German, sekretarz Artur Passendorfer oraz Józef Czarniecki i Celestyn Lachowski – członkowie.

1 listopada 1903 r. zjazd delegatów Towarzystwa Pedagogicznego skupiający nauczycieli szkół ludowych uchwalił przystąpienie do wspólnej pracy nad powołaniem do życia Muzeum Szkolnego. Pierwotny plan organizacyjny Muzeum przewidywał dwa działy: historyczny i współczesny. Dział historyczny zawierał bibliotekę złożoną z:

- dzieł odnoszących się do historii szkół w Polsce;
- zasłużonych pedagogów w szkolnictwie;
- rycin, medali, pieczęci, świadectw i akt urzędowych;
- podręczników szkolnych;
- dawnych środków nauczania: map, okazów, obrazów, wykresów, globusów, diagramów statystycznych.

Dział współczesny tworzyły:

- najnowsze środki dydaktyczne;
- przyrządy do gimnastyki, gier, zabaw, plany boisk sportowych, ogrodów szkolnych, wzorcowe urządzenia i sprzęty szkolne;
- zbiory prac uczniów, zadań i rysunków;
- czytelną pedagogiczną obejmującą cały zakres dydaktyki i wychowania.

Od 1904 r., na wniosek Eugeniusza Piaseckiego, wprowadzono dział higieny szkolnej, zawierający dwa obszary:

- rozwoju fizycznego młodzieży;
- zapobiegania szkodliwym wpływom życia szkolnego, a więc środki zapobiegawcze przeciwko chorobom zakaźnym, wad postawy, nadmiernego zmęczenia, ochrona wzroku.

Głównym celem Muzeum Szkolnego we Lwowie było:

- gromadzenie dokumentów i materiałów źródłowych dotyczących dziejów szkół na ziemiach polskich oraz szkół działających w ośrodkach polonijnych za granicą;
- podnoszenie poziomu nauczania w szkołach galicyjskich przy pomocy udostępniania nauczycielom książek, podręczników i czasopism, propagowania ulepszonych urządzeń szkolnych i pomocy dydaktycznych, informowania o pracy szkół przodujących.

Rozporządzeniem z 3 grudnia 1903 r. Rada Szkolna Krajowa poleciła dyrektorom wszystkich szkół i radom szkolnym okręgowym, aby popierały Muzeum, nadsyłały swe sprawozdania, publikacje i informowały o wszelkich udoskonaleniach w życiu szkolnym. W ślad za tym komisja zarządzająca Muzeum zwróciła się do całego nauczycielstwa, aby swą wiedzą i doświadczeniem popierało jej zamiar, wskazywało źródła, gdzie należy szukać pamiątek z dziejów szkolnictwa. Apelowano również o informacje, kto i gdzie w kraju wytwarza środki dydaktyczne, urządzenia szkolne i higieniczne oraz przybory szkolne. W roku 1904 staraniem owej komisji powstało kilkanaście lokalnych komitetów wspierających organizację muzeum. Rezultatem pracy komitetów było przekazanie w jednym roku 2566 pozycji muzealnych.

Otwarcia lokalu muzeum i oddania zbiorów do publicznej użyteczności dokonano 3 maja 1907 r. W uroczystości wzięli udział wszyscy najwybitniejsi przedstawiciele Galicji: namiestnik Andrzej Potocki, marszałek krajowy Stanisław Badeni, arcybiskup lwowski obrządku łacińskiego Józef Bilczewski, wiceprezydent Rady Szkolnej Krajowej Ignacy Dembowski, wiceprezydent Lwowa Tadeusz Rutowski, prezes Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych Kazimierz Twardowski, prezes Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego Godzimir Małachowski. Obecni byli profesorowie Uniwersytetu i Politechniki Lwowskiej, dyrektorzy szkół średnich oraz nauczyciele.

W koncepcji Muzeum największy nacisk kładziono na aktualności: obrazowanie i informowanie o stanie oświaty i potrzebach kulturalnych, spełnianie roli wychowawczej, samokształceniowej, pomoc w aktualnych posunięciach władz oświatowych. Ważnym elementem ewolucji koncepcji Muzeum Szkolnego we Lwowie było uwzględnienie idei politechnizacji i upowszechniania higieny w szkołach.

Początki politechnizacji w szkole galicyjskiej sięgają 1885 r., kiedy to Józef Siedmiograj – dyrektor Szkoły Wydziałowej w Sokalu – wyjechał do Szwecji do miejscowości Nääs na kurs „nauki zręczności”, czyli slöjdu. Po powrocie zaprowadził w kierowanej szkole pracę ręczną uczniów w drewnie i w glinie oraz rysunki zawodowe. W planach nauczania szkół galicyjskich nie było przedmiotu „prace ręczne” dla chłopców, były natomiast „roboty ręczne” dla dziewcząt z zakresu dziewiarstwa, krawiectwa i wyszywania.

W okresie wakacji 1885 roku inspektor szkolny w Sokalu, Józef Spis, zorganizował kurs wakacyjny dla nauczycieli z zakresu prac ręcznych z okręgu sokalskiego oraz z Kamionki Strumiłowej. Koszty kursu (300 koron) pokryło miejscowe starostwo powiatowe. Od 1888 r. kursy wakacyjne subwencjonowane były przez Sejm Krajowy, a Rada Szkolna Krajowa opłacała koszty pobytu 18 nauczycieli z całego kraju. Na kursach zajęcia prowadzili J. Siedmiograj, Franciszek Pększyc, Teodor Biłeński i Tomasz Hałas.

Szkoła Wydziałowa w Sokalu stała się ogniskiem „nauki zręczności” w Galicji, była to jednak inicjatywa lokalna, a problemem był brak warsztatów, narzędzi, materiałów oraz modeli i wzorów. Od 1888 r. naukę zręczności rozpoczęto we wszystkich okręgach szkolnych w Galicji jako przedmiot dodatkowy.

Pierwsze pokazy wyrobów uczniowskich organizowano od 1887 r., począwszy od wystawy w Krakowie. Wówczas to nauczyciele prowadzący zajęcia otrzymali nagrody oraz listy pochwalne. Szkoła sokalska od 1887 r. urządzała stałe wystawy wyrobów swoich uczniów z tokarstwa, snycerstwa, kaligrafii ozdobnej, rysunków odręcznych.

Na Powszechnej Wystawie Krajowej we Lwowie w 1884 r. zostały nagrodzone wyroby uczniowskie z Jarosławia, Bochni, Białej, Sokala, Rusiłowa, Krakowa oraz ze Szkoły im. św. Zofii we Lwowie. Brakowało jednak ośrodka centralnego

administracji szkolnej zajmującego się pracą ręczną chłopców w szkołach ludowych oraz średnich.

Muzeum wychodziło naprzeciw dwóm istotnym kwestiom: badaniom nad minionymi okresami edukacji oraz podnoszeniu poziomu nauczania w szkołach galicyjskich poprzez udostępnienie nauczycielstwu nowoczesnych wzorów środków dydaktycznych i urzędzeń szkolnych. Istotne było także informowanie o pracy szkół przodujących w osiąganiu coraz wyższego poziomu wyposażenia.

Zarząd Muzeum propagował politechnizację. Pracę fizyczną wykonywaną przez uczniów w szkole, warsztacie szkolnym, ogrodzie szkolnym czy poletku doświadczalnym uważano za ważny czynnik wychowawczy. Z inicjatywy Muzeum zaczęto tworzyć przy szkołach zawodowych i średnich warsztaty uczniowskie, których liczba stale wzrastała.

Ważną rolę w kształceniu kandydatów na nauczycieli i rozbudzaniu ich zainteresowań pedagogicznych, w podnoszeniu kwalifikacji czynnych nauczycieli, a w szczególności w ich dokształcaniu i doskonaleniu pedagogicznego warsztatu pracy odegrał dział ekspozycji. Podniósł także kulturę pedagogiczną rodziców, młodzieży szkolnej i studenckiej.

8 i 9 grudnia 1910 r. pod auspicjami Muzeum Szkolnego we Lwowie odbył się II Zjazd kierowników warsztatów pracy ręcznej, tzw. jordanowskich. Wzięło w nim udział 100 nauczycieli z 39 szkół średnich polskich i jednego gimnazjum ukraińskiego z Tarnopola.

Od 1909 r. Muzeum prowadziło stałe wystawy prac uczniów w swoich lokalach. Na wystawie wyrobów młodzieży w okresie od 8 do 23 kwietnia 1909 r. eksponowano prace nadesłane przez gimnazja w: Bochni, Kołomyi, Lwowie (VIII), Krakowie-Podgórzu, Przemyślu (I i na Zasaniu), Tarnopolu, Tarnowie oraz przez krakowskie warsztaty dra Jordana, kurs freblowski przy Seminarium Nauczycielskim Żeńskim Z. Strzałkowskiej oraz Szkołę Czarnowskiej we Lwowie. Szczególnie dobrze eksponaty wykonali uczniowie Szkoły Przemysłu Drzewnego w Zakopanem oraz Szkoły Ślusarskiej w Świątnikach k. Krakowa. Dużym osiągnięciem było uczestnictwo galicyjskich warsztatów szkolnych w 1910 r. w Paryżu w „Wystawie higieny szkolnej”.

W 1909 r. z inicjatywy Muzeum zorganizowano I Krajowy Zjazd Kierowników Warsztatów Szkolnych. Na zjazd przybyli przedstawiciele gimnazjów w: Bochni, Dębicy, Brzeżanach, Drohobyczu, Kołomyi, Krakowie, Lwowie (z III gimnazjum i ze Szkoły Realnej), Nowym Sączu, Nowym Targu, Przemyślu, Stanisławowie i Trembowli. Radę Szkolną Krajową reprezentowali Tadeusz Lewicki i dr Franciszek Majchrowicz. Na zjeździe powołano Związek Warsztatów Młodzieży Szkół Średnich, który powstał z połączenia prezydium Muzeum Szkolnego oraz Ligi Pomocy Przemysłowej we Lwowie, funkcjonującego dotychczas dla patronowania warsztatom szkolnym w mieście. Połączenie obu instytucji miało na celu objęcie patronatem warsztatów szkolnych w całej Galicji, przejście od poparcia moralnego do praktycznej działalności organizacyjnej.

W 1910 r. 10 nauczycieli ze szkół średnich i ludowych wyjechało na kurs prac ręcznych do Bazylei w Szwajcarii. Dwaj nauczyciele lwowscy – uczestnicy szkolenia – Adamowicz i Osiński w styczniu 1911 r. złożyli sprawozdanie z pobytu na zebraniu nauczycieli lwowskich.

Troska o zdrowie i prawidłowy rozwój fizyczny młodzieży szkolnej spowodowała, iż Zarząd Muzeum Szkolnego we Lwowie zabiegał o stworzenie warunków higienicznych w szkołach i instytucjach oświatowych. Idąc śladem dra Henryka Jordana, urządzono parki szkolne, w których organizowano zabawy dla młodzieży.

Dużo uwagi zarząd poświęcił produkcji higienicznego sprzętu szkolnego (ławek, tablic, przyrządów do ćwiczeń gimnastycznych). Ponieważ wytwórczość krajowa w tej dziedzinie stała na niskim poziomie, kierownictwo Muzeum wystąpiło z inicjatywą sprowadzenia dokumentacji i wzorów nowoczesnych urządzeń francuskich i angielskich zamiast wyłącznego wzorowania się na produkcji austriackiej i niemieckiej.

1 i 10 marca 1910 r. członkowie Muzeum zwołali naradę w sprawie koordynacji krajowej wytwórczości pomocy dydaktycznych i urządzeń szkolnych. Powołano specjalny komitet środków naukowych i urządzeń szkolnych w składzie: dr Antoni Zoll (radca w namiestnictwie) – jako przewodniczący – oraz członkowie: Aniela Aleksandrowicz, Jan Beyger, inż. Roman Brzeziecki, dr Ludwik Bykowski, dr Ludomił German, Kazimierz Eljasz, dr Marian Janelli, Józef Kwiatkowski, Antoni Łukasiewicz, Stanisław Majewski, S. Niemojowski, dr Eugeniusz Piasecki, dr Józef Schoennet, Michał Siciński, Emil Snopek, Antoni Stefanowicz, Władysław Zdek, Tadeusz Pini i Kazimierz Stutyński. Zamierzano powołać spółkę przemysłowo-handlową przyborów szkolnych. Mieli ją tworzyć producenci, nauczyciele i uczniowie. Spółka ta miała się zająć wyszukiwaniem i organizacją producentów, kształceniem i doskonaleniem kadry zawodowej oraz wprowadzeniem monopolu na dostarczanie do szkół przyborów, urządzeń i środków dydaktycznych. Jako pilne zadanie przyjęto ustalenie typów ławek szkolnych. W użytku były bowiem dowolne typy ławek, produkowane w 9/10 przez prywatne warsztaty rzemieślnicze. Najczęściej – ze względów oszczędnościowych bez zachowania odpowiednich wymiarów – szkodliwe dla rozwoju fizycznego uczniów. W porozumieniu z lekarzami ustalono kilka typów ławek szkolnych, a Instytut Technologiczny przy Izbie Handlowo-Przemysłowej we Lwowie wykonał projekty odpowiednie do wieku i wzrostu uczniów.

W szkołach galicyjskich brakowało krajowych obrazów poglądowych. Najczęściej korzystano z produktów austriackiej firmy Pichlerów z Wiednia. Wydawnictwa firmy Pichlerów były jednak obce tradycji narodowej, a niektóre wersje nawet obrażały godność narodową oraz stały w rażącej sprzeczności z zasadami wychowania, jak na przykład seria przedstawiająca narody monarchii, gdzie „krakowiaka” ukazano z butelką wódki w jednej dłoni, a kieliszkiem w drugiej.

Przegląd krajowego wytwórstwa szkolnego zorganizowano na Jarmarku Krajowym we Lwowie w dniach 15 czerwca – 17 września 1910 r. ze szczególnym uznaniem przyjęto wyroby warszawskiej „Uranii”, a zwłaszcza obrazy do nauki botaniki, zoologii, antropologii oraz objaśnienia do czytanek w nauczaniu początkowym.

Lwowskie Muzeum Szkolne prowadziło również działalność społeczno-kulturalną. Zarząd utrzymywał ściśle kontakty z zagranicznymi placówkami muzealnymi w Amsterdamie, Zurychu, Bernie, Grazu, Paryżu, Kopenhadze, Budapeszcie, a muzeum wrocławskie stale służyło pomocą.

Zbiory Muzeum powiększano dzięki ofiarności muzeów szkolnych zagranicznych, firm księgarskich, organizacji kulturalno-oświatowych oraz osób prywatnych, głównie nauczycieli.

W 1914 r. zbiory muzealne obejmowały 11 628 pozycji, a biblioteka osiągnęła ponad 16 tysięcy tomów. Wśród ponad 400 darczyńców należy wymienić muzea szkolne w: Amsterdamie, Bernie, Budapeszcie, Grazu, Kopenhadze, Londynie, Madrycie, Waszyngtonie, Wiedniu, Zurychu i Wrocławiu, a także Muzeum Narodowe w Rapperswilu, Politechnikę Lwowską i Uniwersytet Jagielloński, Muzeum Kultury w Brukseli, Muzeum Społeczne w Wilnie, Związek Narodowy Polski „Oświata” w Chicago, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Bibliotekę w Kórniku, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie, Warsztaty Rzemiosł Gminy Starozakonnej w Warszawie.

Istotną wartość Muzeum Lwowskiego polegała na prowadzeniu czytelnicy oraz biblioteki przeznaczonej dla nauczycieli oraz studentów. Księgozbiór, liczący ponad 16 tys. tomów, podzielono na następujące działy:

- pedagogika, dydaktyka, historia szkół, podręczniki;
- mapy, atlasy i globusy;
- modele dydaktyczne, pieczęcie;
- obrazy, ilustracje, fotografie;
- rękopisy i dokumenty;
- prace uczniów;
- higiena szkoły, urządzenia i sprzęty (tablice i wzory);
- sprawozdania roczne szkół, programy nauczania, sprawozdania towarzystw oświatowych, burs i stowarzyszeń młodzieży;
- czasopisma.

Szczególnie cennym nabytkiem były materiały źródłowe dotyczące przeszłości szkolnictwa polskiego, m.in. podręczniki szkół pijarskich i jezuickich, Korpusu Kadetów w Warszawie, książki szkolne wydane przez Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych oraz prace wydawane na zlecenie władz szkolnych Królestwa Kongresowego po 1815 r.

W 1911 r. uruchomiono Czytelnię Pedagogiczną, czynną codziennie od 15 do 18 i okresowo do 20. Biblioteka i czytelnia przyjmowały liczne wycieczki

uczniów galicyjskich, uczestników kursów nauczycielskich, słuchaczy seminarium nauczycielskiego, studentów.

Zarząd Muzeum Szkolnego we Lwowie współpracował z redakcjami czasopism i wydawnictw „Biblioteki Warszawskiej” w Warszawie, „Dziennika Poznańskiego” w Poznaniu, „Encyklopedii Wychowawczej” w Warszawie, „Jutrzenki Polskiej” we Lwowie, „Lehr- und Lernmittelmagazin” w Grazu, „Nauki i Sztuki” we Lwowie, „Naszego Życia” w Porębie, „Naszych Sił” w Krakowie, „Muzeum” we Lwowie, „Łanu Młodzieży” w Krakowie, „Promienia” we Lwowie, „Przeglądu Pedagogicznego” we Lwowie, „Rodziny i Szkoły”, „Szkolnictwa” w Nowym Sączu, „Teki” we Lwowie, „Zarania Śląskiego” w Cieszynie, „Zjednoczenia” we Lwowie.

Muzeum Szkolne we Lwowie miało obrazować rozwój szkolnictwa galicyjskiego i jego narastanie, a czasem regres, ukazywało także najpilniejsze potrzeby oświaty. Muzeum miało stać się ogniwem łączącym społeczeństwo ze światem nauki oraz być warsztatem twórczej pracy naukowej i dydaktycznej.

Spełniało rolę instytucji prezentującej dorobek, potrzeby i dążenia oświatowe i kulturalne. Miało pomagać nauczycielom w samokształceniu i stanowić dla nich swego rodzaju warsztat służący opracowywaniu potrzebnych materiałów, niezbędnych w procesie nauczania i wychowania oraz szerokiej działalności społeczno-oświatowej i kulturalnej w środowisku.

Kazimierz Rędziński

WKŁAD POLSKIEGO MUZEUM SZKOLNEGO WE LWOWIE W ROZWÓJ KULTURY I OŚWIATY W GALICJI NA POCZĄTKU XX W.

Streszczenie

Artykuł dotyczy działalności Muzeum Szkolnego we Lwowie na początku XX w. Instytucja ta obrazowała rozwój szkolnictwa galicyjskiego, a także najpilniejsze potrzeby oświaty. Muzeum miało stać się ogniwem łączącym społeczeństwo ze światem nauki oraz być warsztatem twórczej pracy naukowej i dydaktycznej.

Muzeum pomagało nauczycielom w samokształceniu i stanowiło dla nich warsztat służący opracowywaniu potrzebnych materiałów, niezbędnych w procesie nauczania i wychowania oraz w szerokiej działalności społeczno-oświatowej i kulturalnej.

Słowa kluczowe: Muzeum Szkolne, nauczyciel, Lwów.

Казімеж Рендзінський

**ВНЕСОК ПОЛЬСЬКОГО ШКІЛЬНОГО МУЗЕЮ У ЛЬВОВІ У РОЗВИТОК
КУЛЬТУРИ Й ОСВІТИ В ГАЛИЧИНІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

Резюме

У статті йдеться про діяльність шкільного музею у Львові на початку ХХ ст. Цей заклад відображав розвиток галицького шкільництва, а також нагальні потреби освіти. Музей став ланкою, що пов'язувала суспільство зі світом науки, й осередком творчої праці – наукової й дидактичної. Музей допомагав учителям у самоосвіті, був місцем опрацювання матеріалів, потрібних для процесу навчання й виховання, а також для широкої суспільно-освітньої та культурної діяльності.

Ключові слова: шкільний музей, вчитель, Львів.

Kazimierz Rędziński

**DEPOSIT OF THE POLISH SCHOOL MUSEUM IN LVOV INTO
THE DEVELOPMENT OF THE CULTURE AND EDUCATIONS
IN GALICJI AT THE BEGINNING THE 20TH CENTURY**

Summary

School museums were being organized in Europe from the half of the nineteenth century. First of them was established in Stuttgart in 1841 and the second in London in 1857. In 1907, there were 68 school museums. The creation of the museums was associated with the application of demonstrative didactic aids and with coming into existence of factories producing school aids. The production of school aids first commenced in England, and then in Canada, USA, France, Germany and Austria. In order to facilitate the teachers the selection of appropriate didactic aids there were organised exhibitions which then were turned into school museums. The first school museum in Polish territories was founded in 1903, in Lvov. It was established on the initiative of teachers' associations: The Higher Education Teachers Association and The Pedagogical Association.

Keywords: the school museum, teacher education, Lvov.